

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ
ΕΝΙΑΙΑΣ ΤΕΛΙΚΗΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΑΣ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
(ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)
ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 2:15

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 70)

Ανθρωποποίηση της τεχνολογίας ή μηχανοποίηση του ανθρώπου;

[...] Η ιστορική πραγματικότητα είναι σαφής. Όσο περισσότερο διεισδύει η τεχνολογία στις κοινωνικές μας λειτουργίες και σχέσεις, τόσο διευρύνεται και το χάσμα μεταξύ εχόντων και μη εχόντων. Όσο περισσότερο αναπτύσσεται ο κατασκευασμένος μας κόσμος, τόσο βυθίζεται το όνειρο και η ευτυχία στη δίνη του καταναλωτισμού και αλλοιώνεται το αυθεντικό βίωμα και το νόημα της ύπαρξής μας. Όσο περισσότερο ωθούμε το «επέκεινα» προς τα ... πίσω κερδίζοντας χρόνια ζωής, τόσο περισσότερο το φοβόμαστε και το εξορκίζουμε.

Υπάρχει και κάτι κοινά διαπιστωμένο το οποίο, όμως, η απαξίωση της ανθρώπινης κατάστασής μας το καθιστά απροσέγγιστο. Πρώτον, η τεχνολογία έχει αναγκάσει τον άνθρωπο να εργάζεται περισσότερο, παρόλο που βασική νομιμοποίησή της έγκειται ακριβώς στην «αντίπερα όχθη», να κάνει πιο εύκολη τη ζωή μας. Και αν δεν κάνει αυτό η τεχνολογία, τότε καταστρέφει θέσεις στον τομέα της εργασίας και οι μόνοι που κερδίζουν από αυτή την εξέλιξη είναι οι κατέχοντες τα μέσα παραγωγής. Δεύτερον, η τεχνολογία έχει ανατρέψει τους όρους του μέσου και του σκοπού! Και ακόμα, ενώ η ίδια η τεχνολογία αρχικά και μέχρι τη σύγχρονη περίοδο οριοθετείτο στην έννοια του «μέσου», τώρα ο πυρήνας της μετατοπίζεται όλο και πιο πολύ στην έννοια του «σκοπού».

Τι είναι, λοιπόν, η τεχνολογία; [...] Είναι ιδεολογικά και κοσμοθεωρητικά ουδέτερη; Μήπως αντί να γίνει η «μηχανή» εξάρτημά μας, γινόμαστε βαθμιαία εμείς εξάρτημά της; [...] Ο τεχνολογικός ορθολογισμός εκπολιτίζει τις κοινωνίες μας; Μπορεί, τελικά, να γίνει ανθρωποποίηση της τεχνολογίας και συμφιλίωσή της με τη φύση;

Ο ατέλειωτος χορός των ερωτημάτων δε δονείται μόνο από τα πολλά και σύνθετα «ανοιχτά» ζητήματα, αλλά και από την αδυναμία του ανθρώπου να αυτοπροσδιορίσει την πορεία του λόγω των πολλαπλών εξαρτήσεών του, να γίνει υποκείμενο των πράξεών του και να νοηματοδοτήσει το περιεχόμενο της ζωής του. [...] Πώς, λοιπόν, θα προκύψει η κοινωνική ηθική; Μέσα από τα προτάγματα ενός σύγχρονου «ιερατείου» ή μέσα από τις ανάγκες της εξουσίας; Πώς οι πολίτες θα έχουν συνολική πρόσβαση στη γνώση, έτσι ώστε η γνώση να αποσκοπεί στο κοινό καλό, όπως – πολύ ορθά – πρέσβευε ο Αριστοτέλης;

Τα συμβάντα της τεχνόσφαιρας πρέπει να ανακληθούν στις θέσεις μιας κοινωνικοποιημένης νοόσφαιρας. Η συνεχής απομάκρυνση της επιστημονικής γνώσης και της προωθημένης ερευνητικής σκέψης από τη μεγάλη πλειοψηφία των ανθρώπων είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα στην κοινωνική ένταξη της νέας γνώσης και στην ηθικοποίησή της. Εδώ, η πρώτη απάντηση

είναι η ουσιαστική ανάπτυξη της δημόσιας και δωρεάν παιδείας, η προαγωγή της κοινωνίας της μάθησης. Όμως, βιώνουμε ακριβώς την αντίθετη τάση: ιδιωτικοποιήσεις σε όλες τις όψεις της θεσμικής εκπαίδευσης και ακόμη αποδόμηση του ουμανιστικού χαρακτήρα της παιδείας και της μόρφωσης.

Βέβαια η τεχνολογία καθεαυτή δεν είναι «διαβολική», το πρόβλημα είναι προς τα πού πάμε και τι πολιτισμό θέλουμε να δημιουργήσουμε. Πρόβλημα είναι η επιμονή στη χρήση τεχνικών μέσων (πυρηνική ενέργεια, τοξικά κ.λπ.) που καταστρέφουν ανηλεώς κάθε μορφή ζωής. Πρόβλημα είναι αν πρόοδος για την ανθρωπότητα σημαίνει τεχνολογική ευμάρεια και αυτή μεταφράζεται ως απολαβή του ονείρου και της ευτυχίας, από ένα μικρό και πάντα το ίδιο μέρος του πλανήτη μας.

Νίκος Τσούλιας
Διασκευή

Ηλεκτρ. Διεύθυνση: <https://anthologio.wordpress.com/2011/11/23/%CE%AF-%CE%AF-%CE%AE-a/>
Ημερομηνία ανάρτησης: 23/11/11

επέκεινα: η μεταθανάτια ζωή

τεχνόσφαιρα: υπολογίζεται ως το μέγεθος και το βάρος των τεχνικών υποδομών και τεχνουργημάτων (εδώ νοείται ως ο τεχνικός πολιτισμός)

νοόσφαιρα: σύστημα που θα υπάρξει στο μέλλον και θα περιλαμβάνει τη συλλογική γνώση της ανθρωπότητας.

A.I. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗΣ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

A.I.1. Να γράψετε περίληψη του πιο πάνω κειμένου, έκτασης 120-140 λέξεων. Το κείμενό σας πρόκειται να δημοσιευθεί στη στήλη της μαθητικής εφημερίδας «Ο κόσμος μας κι εμείς».

(μονάδες 8)

A.I.2. Να γράψετε **έναν (1)** τρόπο και **ένα (1)** αντίστοιχο μέσο πειθούς που χρησιμοποιεί η συγγραφέας στην δεύτερη (2η) παράγραφο. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 4)

A.I.3. «Βέβαια η τεχνολογία καθεαυτή δεν είναι «διαβολική», το πρόβλημα είναι προς τα πού πάμε και τι πολιτισμό θέλουμε να δημιουργήσουμε». Να αναπτύξετε την άποψη αυτή σε μια παράγραφο 60-80 λέξεων.

(μονάδες 4)

A.I.4. Να καταγράψετε τα δομικά στοιχεία της πρώτης (1ης) παραγράφου.

(μονάδες 3)

A.I.5 Να εξηγήσετε τι επιτυγχάνεται με τη χρήση των ρητορικών ερωτημάτων στην τρίτη (3η) παράγραφο.

(μονάδες 3)

A.I.6. Να αντικαταστήσετε τις πιο κάτω υπογραμμισμένες λέξεις με **μία (1) συνώνυμή** τους, χωρίς να αλλάξετε τον γραμματικό τους τύπο και το νόημα της πρότασης:

α) Η ιστορική πραγματικότητα είναι σαφής.

β) ... και αλλοιώνεται το αυθεντικό βίωμα και το νόημα της ύπαρξής μας.

(μονάδες 4)

A.I.7. Αφού μεταφέρετε στο τετράδιο απαντήσεών σας τον παρακάτω πίνακα, να τον συμπληρώσετε γράφοντας **ένα (1)** παράγωγο ουσιαστικό και **ένα (1)** παράγωγο επίθετο για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα.

ΡΗΜΑ	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΕΠΙΘΕΤΟ
διδασκεί		
βιώνουμε		

(μονάδες 4)

A.II. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

«Όσο περισσότερο διεισδύει η τεχνολογία στις κοινωνικές μας λειτουργίες και σχέσεις, τόσο διευρύνεται και το χάσμα μεταξύ εχόντων και μη εχόντων. Όσο περισσότερο αναπτύσσεται ο κατασκευασμένος μας κόσμος, τόσο βυθίζεται το όνειρο και η ευτυχία στη δίνη του καταναλωτισμού και αλλοιώνεται το αυθεντικό βίωμα και το νόημα της ύπαρξής μας.»

Σε άρθρο σας που θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας, να αναπτύξετε τεκμηριωμένα **τρία (3)** προβλήματα που δημιουργούνται από τη λανθασμένη χρήση της τεχνολογίας και στη συνέχεια να εισηγηθείτε **δύο (2)** τρόπους με τους οποίους η παιδεία μπορεί να διασφαλίσει τη μη αλλοίωση της ύπαρξής μας.

(Έκταση: 400-450 λέξεις)

Σημείωση: Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το ονοματεπώνυμό σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο, το οποίο μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά σας.

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

I. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Κ.Π. Καβάφης, «Αλεξανδρινοί βασιλείς»

Μαζεύθηκαν οι Αλεξανδρινοί
να δουν της Κλεοπάτρας τα παιδιά,
τον Καισαρίωνα, και τα μικρά του αδέρφια,
Αλέξανδρο και Πτολεμαίο, που πρώτη
φορά τα βγάζαν έξω στο Γυμνάσιο,

εκεί να τα κηρύξουν βασιλείς,
μες στη λαμπρή παράταξι των στρατιωτών.

Ο Αλέξανδρος – τον είπαν βασιλέα
της Αρμενίας, της Μηδίας, και των Πάρθων. 10
Ο Πτολεμαίος – τον είπαν βασιλέα
της Κιλικίας, της Συρίας, και της Φοινίκης.
Ο Καισαρίων στέκονταν πιο εμπροστά,
ντυμένος σε μετάξι τριανταφυλλί,
στο στήθος του ανθοδέσμη από υακίνθους, 15
η ζώνη του διπλή σειρά σαπφείρων κι αμεθύστων,
δεμένα τα ποδήματά του μ' άσπρες
κορδέλες κεντημένες με ροδόχροα μαργαριτάρια.
Αυτόν τον είπαν πιότερο από τους μικρούς,
αυτόν τον είπαν Βασιλέα των Βασιλέων.

Οι Αλεξανδρινοί ένιωθαν βέβαια 20
που ήσαν λόγια αυτά και θεατρικά.

Αλλά η μέρα ήτανε ζεστή και ποιητική,
ο ουρανός ένα γαλάζιο ανοιχτό,
το Αλεξανδρινό Γυμνάσιον ένα 25
θριαμβικό κατόρθωμα της τέχνης,
των αυλικών η πολυτέλεια έκτακτη,
ο Καισαρίων όλο χάρις κι εμορφιά
(της Κλεοπάτρας υιός, αίμα των Λαγιδών).
κι οι Αλεξανδρινοί έτρεχαν πια στην εορτή, 30
κι ενθουσιάζονταν, κι επευφημούσαν
ελληνικά, κι αιγυπτιακά, και ποιοι εβραίικα,
γοητευμένοι με τ' ωραίο θέαμα –
μ' όλο που βέβαια ήξευραν τι άξιζαν αυτά,
τι κούφια λόγια ήσανε αυτές οι βασιλείες.

Ερώτηση Β1

Στο ποίημα «Αλεξανδρινοί βασιλείς» είναι διάχυτη η καβαφική ειρωνεία. Αφού εντοπίσετε τέσσερα (4) σημεία του ποιήματος στα οποία υπάρχει ειρωνεία, να εξηγήσετε πώς αυτή επιτυγχάνεται σε κάθε σημείο.

(μονάδες 12)

II. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιώργος Σεφέρης, «Ελένη» (απόσπασμα)

[...]
Αηδόνι ποιητάρη,
σαν και μια τέτοια νύχτα στ' ακροθαλάσσι του Πρωτέα
σ' άκουσαν οι σκλάβες Σπαρτιάτισσες κι έσυραν το θρήνο,

κι ανάμεσό τους –ποιος θα το 'λεγε;– η Ελένη!
Αυτή που κυνηγούσαμε χρόνια στο Σκάμαντρο.
Ήταν εκεί, στα χείλια της ερήμου· την άγγιξα, μου μίλησε:
«Δεν είν' αλήθεια, δεν είν' αλήθεια» φώναζε.
«Δεν μπήκα στο γαλαζόπλωρο καράβι.
Ποτέ δεν πάτησα την αντρειωμένη Τροία».

Με το βαθύ στηθόδεσμο, τον ήλιο στα μαλλιά, κι αυτό το ανάστημα
ίσκιοι και χαμόγελα παντού
στους ώμους στους μηρούς στα γόνατα·
ζωντανό δέρμα, και τα μάτια
με τα μεγάλα βλέφαρα,
ήταν εκεί, στην όχθη ενός Δέλτα.
Και στην Τροία;

Τίποτε στην Τροία –ένα είδωλο.
Έτσι το θέλαν οι θεοί.
Κι ο Πάρης, μ' έναν ίσκιο πλάγιαζε σα να ήταν πλάσμα ατόφιο·
κι εμείς σφαζόμασταν για την Ελένη δέκα χρόνια.

Μεγάλος πόνος είχε πέσει στην Ελλάδα.
Τόσα κορμιά ριγμένα
στα σαγόνια της θάλασσας στα σαγόνια της γης·
τόσες ψυχές
δοσμένες στις μυλόπετρες, σαν το σιτάρι.
Κι οι ποταμοί φουσκώναν μες στη λάσπη το αίμα
για ένα λινό κυμάτισμα για μια νεφέλη
μιας πεταλούδας τίναγμα το πούμπουλο ενός κύκνου
για ένα πουκάμισο αδειανό, για μιαν Ελένη.
Κι ο αδερφός μου;
Αηδόνι αηδόνι αηδόνι,
τ' είναι θεός; τι μη θεός; και τι τ' ανάμεσό τους;
[...]

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Κυριάκος Χαραλαμπίδης, «Παλινωδία» (απόσπασμα)

Υποκείμενο του υπογραμμισμένου ρήματος «είπε» (στ.1) είναι ο αρχαίος ποιητής Στησίχορος.

[...]
Κι είπε για την Ελένη μας τη θυγατέρα
της Λήδας, του Τυνδάρεω και...τι λέω!
είπε για την Ελένη μας πως έφτασε
στην αντρειωμένη Τροία κι ήταν ο Έπαφος
που ζωντανά της έστρωσε κορμιά
στο πέρασμά της – κρίνα και τραγούδια
λουσμένα στο αίμα – είπε για την κόρη
τη θαυμαστή και λιγομίλητη, καμάρι
της αρετής, καῦχος ἀρούρης,* λάμπις,
πως μπήκε στα γοργόφτερα καράβια
και τα ποδάρια της τα τιμημένα,
όλα ένα βλέφαρο, τα κάστρα μισανοίξαν

της Τροίας και μπήκαν· είπε αυτά εκείνος.

Κι αν θες από Θεού ένα χτύπημα, μια κίνηση των άστρων τού έφραξε μεμιάς το στόμα και των ματιών του γέμισε η σακούλα τεφρό σκοτάδι. Κι είδε στο βυθό του την θείαν Ελένη ξαγριεμένη κι αργυρή να του ζητά το δίκιο της μ' αντρόψυχο γυναίκας πείσμα· [...].

«Εσύ», του λέει, «εσύ με κακολόγησες κι όπου με πήρε η ποίησή σου μ' έριξες. Ποιος είπε πως εγώ η Ελένη τ' άρματα της εμορφιάς εζώστηκα και χύθηκα σε τορνευτά γοργόφτερα καράβια, τον άντρα μου ποιος είπε πως απάτησα, δεινό πολέμαρχο μπρος στο δειλό Alexander, ποιος είπε ποιον αγάπησα περίτου [...]; Ν' ανακαλέσεις αυθωρεί,* Στησίχορε, ειδέ καν ου, το φως των αμματιών σου, που είμ' εγώ, το χάνεις διαπαντός». [...]

καῦχος ἀρούρης= 1. καύχημα, καμάρι της γης, 2. αγαπητικιά της γης
αυθωρεί= αμέσως, αυτή τη στιγμή

Δοκίμιν, Αθήνα, εκδ. Άγρα, 2000, σσ.11-14.

Ερώτηση Β2

α) Να αναφέρετε σε ποιον απευθύνεται η Ελένη σε κάθε ένα από τα δύο πιο πάνω ποιήματα και να εξηγήσετε πώς υπερασπίζεται τον εαυτό της σε σχέση με τον μύθο της παρουσίας της στην Τροία.

(μονάδες 4)

β) i. Να καταγράψετε **δύο (2)** εκφραστικά μέσα με τα οποία παρουσιάζεται το θέμα του πολέμου σε κάθε ένα από τα δύο ποιήματα, ξεχωριστά.
ii. Να διακρίνετε σε ποιο από τα **δύο (2)** ποιήματα είναι πιο έντονες οι πολεμικές εικόνες. Εξηγήστε.

(μονάδες 6)

III. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

I.M. Παναγιωτόπουλος, *Αστροφεγγιά*

I. Ο Άγγελος Γιαννούζης καθόταν και διάβαζε. Μέσα στην καμαρούλα του ήταν καθώς μέσα σ' ένα κλουβί: ένα τραπέζι με δύο στοίβες βιβλία, δεξιά κι αριστερά, ένα σιδερένιο κρεβάτι, που ήταν άσπρο σε κάποια χρόνια πανάρχαια, ένα μπαουλάκι και δύο καρέκλες· στους τοίχους ο θαμπός, ξεφτισμένος καθρέφτης, μια φωτογραφία του Χαρίλαου

Τρικούπη σε κορνίζα από χρυσωμένο σανίδι, δώρο πατρικό πολύτιμο, ένας χάρτης της Ευρώπης και μια χρωμολιθογραφία από εικονογραφημένο περιοδικό: «Ο παράδεισος της Ταϊτής». [...]

(Κεφάλαιο Ι, σ.13)

II. Στο μεγάλο κεντρικό χωλ, κοντά σε μια τεράστια θερμάστρα, που καταβρόχθιζε αδιάκοπα κάρβουνο και το μεταμόρφωνε σε τριανταφυλλένιες φλόγες, καθόταν στη βαθιά πολυθρόνα της η «γιαγιά». Ήταν η μάνα του Λύσαντρου Στέργη, ψηλόκορμη, κάτασπρη, χαδιάρα και στα ογδόντα της χρόνια τώρα, με το μπαστούνακι της ακουμπημένο στα γόνατά της, με τα χέρια σαν απλωμένα για το φιλί. [...]

(Κεφάλαιο III, σσ. 43-44)

Ερώτηση Β3

Ο συγγραφέας, με τη χρήση της περιγραφής, παρουσιάζει δύο αντιθετικές εικόνες. Να εξηγήσετε με συγκεκριμένες αναφορές στα πιο πάνω αποσπάσματα.

(μονάδες 8)

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

Στο Δειγματικό Δοκίμιο περιλαμβάνονται ερωτήσεις απ' όλη τη Διδακτέα Ύλη, όπως έχει καθοριστεί στα Πλαίσια Μάθησης. Η εξεταστέα ύλη θα ανακοινωθεί σε μεταγενέστερο στάδιο.